

Finansdepartementet
Finansmarknadsavdelningen, bankenheten
Anna Bergqvist

Stockholm
2025-01-10

Vår referens
Patrick Krassén

Dnr
Fi2024/01905

Remissyttrande

Promemorian *Straffansvar för den som bedriver finansiell verksamhet utan tillstånd eller registrering*

Företagarna har getts möjlighet att inge remissyttrande om den angivna promemorian, de delar som avser författningsförslagen i avsnitten 2.1-2.3. Här följer våra synpunkter.

Förslaget i korthet

I promemorian föreslås en ny lag om straff för olovlig finansiell verksamhet. Genom den nya lagen kriminaliseras bedrivande av finansiell verksamhet utan Finansinspektionens tillstånd eller registrering. Det föreslås att brottet gradindelas i brott av normalgraden och grovt brott med särskilda straffskalor för de olika svårighetsgraderna: Straffet för brott av normalgraden är böter eller fängelse i högst två år och straffskalan för grovt brott är fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Ringa fall undantas från straffansvar. Det föreslås också att försök, förberedelse och stämpling till grov olovlig finansiell verksamhet ska vara straffbart. Vidare föreslås att hemliga tvångsmedel ska få användas vid en förundersökning om grov olovlig finansiell verksamhet och att de brottsbekämpande myndigheterna ska få inhämta vissa uppgifter med stöd av den s.k. inhämtningslagen för att förebygga, förhindra eller upptäcka grov olovlig finansiell verksamhet.

Lagen och de tillhörande lagändringarna föreslås träda i kraft 1 oktober 2025.

Företagarnas inställning

Förslagen i promemorian motiveras i hög grad av ambitionen att motarbeta så kallad hawala-verksamhet, vilket är en form av valutaväxling och alternativa betalningssystem som sker utanför det reguljära banksystemet. Ingen mer precis uppskattning görs i promemorian om hur omfattande problemen är med denna verksamhet; en hänvisning görs (s. 35) till en rapport från 2023 från samordningsfunktionen mot penningtvätt, i vilken betalningsvolymerna i hawala-systemet ”uppskattas omfatta miljardbelopp årligen”. Samtidigt konstateras i promemorian att hawala kan användas och används för legitima ändamål. Således går det inte att bedöma hur stor del av systemet som används för illegitima värdeöverföringar som exempelvis penningtvätt eller terrorismfinansiering.

Valutaväxling enligt valutaväxlingslagen kräver inte tillstånd, enbart registrering. Finansinspektionen har i dag möjlighet att förelägga den som bedriver finansiell verksamhet utan tillstånd eller registrering att upphöra, och föreläggandet får förenas med vite. Utredaren anser att dessa verktyg är otillräckliga, då Finansinspektionen inte har ”tillräckliga resurser för att systematiskt eftersöka sådana finansiella verksamheter som bedrivs utan erforderliga tillstånd eller registreringar” (s. 50).

Hur omfattande problem denna resursbrist medför går inte att bedöma utifrån promemorians underlag. De huvudsakliga skäl till behov av kriminalisering som anføres av utredaren är att de

verksamheter som avses i dagsläget undgår kontrollmekanismerna i tillstånds-/registreringsprocessen, inte betalar den ansökningsavgift som krävs (som finansierar Finansinspektionens verksamhet), samt inte står under tillsyn. Dock anføres det inte att sådana verksamheter per se är att anse som illegitima.

Företagarna anser att det inte går att bedöma av de underlag som presenteras i promemorian om ett införande av straffsanktion, med tillhörande möjligheter till användning av hemliga tvångsmedel, är en proportionerlig åtgärd, eftersom omfattningen av de problem som åtgärden är avsedd att avhjälpa inte är känd. Kriminalisering av verksamhet som både kan vara legitim och illegitim är en mycket ingripande åtgärd och bör motiveras väl. De negativa följder som i promemorian pekas ut, däribland att kriminalisering kan medföra att seriösa aktörer på finansmarknaden vidtar *de-risking*-åtgärder och det "som en följd av dessa åtgärder öppnas upp en marknad för oseriösa aktörer som inte följer regelverken" (s. 53), tas enligt Företagarna inte i tillräckligt beaktande i konsekvensanalysen (som därtill, i den del som rör konsekvenser för företag, är närmast obefintlig).

Den möjlighet till förhandsbesked i fråga om huruvida en verksamhet är tillstånds- eller registreringspliktig som berörs i promemorian (s. 52) är intressant och bör utredas vidare. En möjlighet till förhandsbesked skulle ge aktörer ökad förutsebarhet.

Skulle regeringen gå vidare med lagstiftningsförslaget, bör rekvisitet för straffansvar vara uppsåt eller *grov* oaktsamhet. För detta talar det som utredaren tar upp, om att i fall där det är "tveksamt eller svårt att avgöra om en verksamhet omfattas av sådant krav bör det inte bli aktuellt med lagföring eftersom det då inte med säkerhet står klart att straffansvar föreligger" (s. 59), och att syftet med kriminalisering är att beivra sådana verksamhetsutövare som uppsåtligt eller av oaktsamhet bedriver sådan finansiell verksamhet som "utan tvekan" omfattas av tillstånds- eller registreringskrav utan att ha erhållit sådant tillstånd eller att sådan registrering av verksamheten har skett.

Företagarna vill också instämma i de synpunkter som framförs i Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens remissyttrande (2024-12-11) om förslagen om användning av hemliga tvångsmedel.

Patrick Krassén
Policychef
Företagarna

Pernilla Norlin
Samhällspolitisk chef
Företagarna